

UDC 339.5

ANALYSIS OF THE DEVELOPMENT OF FOREIGN TRADE ACTIVITIES OF CHINA AND UKRAINE

A. Kyrychenko

PhD of Economic Sciences, Associate Professor
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
15, Heroiv Oborony str., Kyiv, 03041, Ukraine
akyry@i.ua

L. Berezovska

PhD of Economic Sciences, Associate Professor
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
15, Heroiv Oborony str., Kyiv, 03041, Ukraine
lberez@ukr.net

The article analyzes the development of foreign trade activities of China and Ukraine for the period 2009–2020 in terms of key indicators: imports, exports, foreign trade turnover, trade balance, lead ratio, coverage ratio. During the study period, there is an increase in both exports and imports of China, respectively, and growing foreign trade turnover. The results of the calculations show that imports are covered by exports throughout the study period. Exports of goods grew unevenly relative to imports: exports grew more intensively in all years, except for 2018, when imports increased more intensively. Trends in the analysis of the commodity structure of the main indicators show that the main commodity groups in 2020 that were exported from China were electrical machinery and equipment (26.0%) and nuclear reactors, boilers, equipment (17.4%). Regarding the main product groups that were imported to China in 2020, there are also electrical machinery and equipment (26.0%) and energy materials (13.0%). A detailed analysis of the geographical structure of exports and imports suggests that the main areas of exports of goods from China in 2020 were the following countries: the United States (17.0%) and Hong Kong (10%), and imports: other Asian countries (10%), Japan (8%) and South Korea (8%). Although Ukraine's foreign trade turnover is growing, the trade balance is negative for the entire period of the study. The calculations show that imports, in any of the years, are not covered by exports. Import volumes grew more intensively in all years. The main areas of export of goods from Ukraine in 2020 were the following countries: China (14%), Poland (7%), the Russian Federation (26%). The largest trading partners for the import of goods to Ukraine in 2020 were the following countries: China (15%), Germany (10%), the Russian Federation (8%), Poland (8%). The analysis of the commodity structure shows that the basis of Ukraine's exports is agricultural products, which has an annual upward trend. As for the goods of imported products imported to Ukraine in 2020, it is important to note that the main ones were: machinery, equipment and mechanisms, mineral products and products of the chemical and related industries.

Key words: foreign trade activity, import, export, commodity structure, geographical structure, foreign trade turnover, trade balance.

© 2021 A. Kyrychenko, L. Berezovska; Published by the A. Yu. Krymskyi Institute of Oriental Studies, NAS of Ukraine and the Ukrainian Association of Sinologists on behalf of *The Chinese Studies*. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КИТАЮ ТА УКРАЇНИ

А. В. Кириченко, Л. О. Березовська

У статті проаналізовано розвиток зовнішньоторговельної діяльності Китаю та України за період 2009–2020 рр. у розрізі основних показників: імпорт, експорт, зовнішньоторговельний оборот, торговельний баланс, коефіцієнт випередження, коефіцієнт покриття. Протягом досліджуваного періоду відбувається зростання як експорту, так й імпорту Китаю, відповідно, зростає і зовнішньоторговельний оборот. Результати проведених розрахунків говорять про те, що імпорт покривається експортом протягом усього досліджуваного періоду. Обсяги експорту товару зростали нерівномірно відносно імпорту: обсяги експорту зростали інтенсивніше в усі роки, крім 2018 р., в якому обсяги імпорту мали інтенсивніше зростання. Тенденції аналізу товарної структури основних показників показують, що основними товарними групами в 2020 р., які експортувались з Китаю, були електричні машини й устаткування (26,0%) та реактори ядерні, котли, обладнання (17,4%). Щодо основних товарних груп, які імпортувались до Китаю у 2020 р., це були також електричні машини й устаткування (26,0%) та енергетичні матеріали (13,0%). Детальний аналіз географічної структури експорту та імпорту дає підстави стверджувати, що основними напрямками експорту товарів з Китаю у 2020 р. були держави США (17,0%) та Гонконг (10%), а імпорту – інші країни Азії (10%), Японія (8%) та Південна Корея (8%). Хоча зовнішньоторговельний оборот України і зростає, торговельний баланс має від'ємне значення за весь період дослідження. Проведені розрахунки говорять, що імпорт у жоден з років не покривається експортом. Обсяги імпорту зростали інтенсивніше в усі роки. Основними напрямками експорту товарів з України в 2020 р. були такі держави: Китай (14%), Польща (7%), Російська Федерація (26%). Найбільшими торговельними партнерами по імпорту товарів в Україну в 2020 р. були такі держави: Китай (15%), Німеччина (10%), Російська Федерація (8%), Польща (8%). Аналіз товарної структури говорить, що основа експорту України – сільськогосподарська продукція, яка має щорічну тенденцію до підвищення. Що стосується товарів імпортової продукції, завезеної в Україну у 2020 р., то важливо відзначити, що основними з них були: машини, обладнання та механізми, мінеральні продукти та продукція хімічної і пов'язаних з нею галузей промисловості.

Ключові слова: зовнішньоторговельна діяльність, імпорт, експорт, товарна структура, географічна структура, зовнішньоторговельний оборот, торговельний баланс.

Процес глобалізації відкриває національні ринки, але при цьому поглиблюється взаємозалежність держав світу. Це призводить до постійних і швидких змін динаміки та структури зовнішньої торгівлі, а це потребує постійної роботи, направленої на вдосконалення зовнішньоекономічної діяльності загалом та зовнішньої торгівлі зокрема. На розвиток зовнішньоторговельної діяльності впливає велика кількість різноманітних факторів, серед найважливіших з них можна виділити: глобалізаційні, інноваційні, а також новий, але не менш впливовий – пандемія COVID-19. Тому для успішного розвитку зовнішньоторговельної діяльності держави змушені враховувати ці фактори.

Важливою тенденцією світової економіки є посилення позицій держав ПівнічноСхідної Азії (Китаю, Японії, Південної Кореї) в науково-технічній, економічній, фінансовій сферах. Безумовно, одним з основних гравців серед вищезгаданих держав є Китайська Народна Республіка [Hlushchenko and

Storchak 2018]. Вже багато років поспіль Китай є лідером не лише на ринках держав ПівнічноСхідної Азії, а й на ринках держав світу. Особливо бурхливого розвитку зовнішня торгівля Китаю набула після вступу держави в СОТ, який відбувся в 2001 р. З метою посилення торговельних потоків та стимулювання довготривалого економічного зростання всіх учасників Китаєм у 2013 р. було проголошено про будівництво економічного поясу Шовкового шляху та морського шовкового шляху XXI століття. Ці дві ініціативи з того часу отримали назву «Пояс і шлях» (англ. Belt and Road Initiative (BRI) і надалі «Один пояс та один шлях» (англ. One Belt and One Road Initiative (OBOR)) [Ostashko 2018].

Що стосується України, то зовнішньоторговельна діяльність останніх років зберегла такі тенденції, як переважно сировинна спрямованість експорту, нерациональність товарної структури імпорту, деформована географічна структура експорту та імпорту аж до монопольної залежності від окремих держав. За останні роки спостерігається хронічне зниження покриття імпорту експортом за рахунок збільшення імпорту високотехнологічної продукції кінцевого споживання, зокрема за рахунок імпорту з країн Східної Азії, енергоносіїв, а також чорних металів і виробів з них [Trofymchuk 2017].

Вагомий внесок у дослідження розвитку зовнішньоторговельної діяльності Китаю зробили такі науковці: Miklovdva V.P., Korol' M.M. and Mudrenok K.P., Tsyun' Ch., Yakubovs'kyu S.O., Rodionova T.A. and Babinchuk O.S., а порівняльний аналіз досліджуваних держав у сфері зовнішньоторговельної діяльності проводили: Hlushchenko Ya.I. and Storchak V.M., Ostashko T.M., Ostashko T.O. and Olefir V.K., Trofymchuk A.P. Проте позиції Китаю та України в зовнішньоторговельній діяльності є кардинально різними та потребують більш детального аналізу позицій і ролі Китаю та України в сучасних міжнародних торговельних відносинах. Тому доцільно розглянути основні актуальні показники динаміки та структури зовнішньої торгівлі досліджуваних держав та зробити висновки стосовно розвитку зовнішньоторговельної діяльності Китаю та України.

Дослідження Світового економічного форуму (World Economic Forum) за 2019 р. охоплює 141 державу, в якому зведено рейтинг держав світу за Індексом глобальної конкурентоспроможності у 2019 р. У 2020 р. таке дослідження не проводилось, проте у 2021 р. автори планують повернутися до порівняльного аналізу. Так, згідно із цим дослідженням Китай зайняв 28-ме місце в рейтингу з індексом 73,9 балів, а Україна – 85-те місце та 57,0 балів відповідно. У 2020 р. Інститутом розвитку менеджменту (Institute of Management Development) було проведено ще одне дослідження глобальної конкурентоспроможності. У цьому дослідженні аналізувалося 63 держави. Китай зайняв 20-те місце, а Україна – 55-те. Порівняння даних показників дає підстави зробити висновок про те, що Україні, враховуючі низькі позиції, які займає держава, важко конкурувати з Китаєм.

Зовнішньоторговельна діяльність Китаю та України регулюється низкою міжнародних договорів, двосторонніх угод, меморандумів про взаєморозуміння тощо, в тому числі щодо надання режиму найбільшого сприяння у справах стягнення мита та зборів на експортні та імпорتنі товари, визначається порядок митного регулювання тощо. Крім того, торговельні відносини між державами визначаються Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [Trofymchuk 2017].

На рис. 1 наведено динаміку показників китайського імпорту та експорту в 2009–2020 рр. Починаючи з 1978 р., частка експорту Китаю в світовій торгівлі товарами постійно зростала. Так у 1978 р. вона становила 0,76%, а вже в 2015 р. сягнула 13,7%, після чого країна стала найбільшим у світі експортером товарів [Трофимчук 2017]. Дослідивши показники експорту та імпорту Китаю за період 2009–2020 рр., можна стверджувати, що протягом періоду 2015–2016 рр. спостерігалась тенденція до зниження. Проте з 2017 р. прослідковується поступове збільшення експорту та імпорту товарів. Сукупний експорт з Китаю становив 2,59 трлн дол. США у 2020 р. У вартісному вираженні збільшення поставок товарів з Китаю в порівнянні з 2019 р. становило 3,68%. Експорт товарів зріс на 92 млрд доларів США (у 2019 р. в Китай було поставлено товарів на суму 2,49 трлн дол.). Експорт збільшується, незважаючи на пандемію COVID-19, збільшення експорту продовжилось і на початку 2021 р. (китайський експорт зріс на 60%). Сукупний імпорт до Китаю становив 2,05 трлн дол. США у 2020 р. Скорочення поставок товарів до Китаю у вартісному вираженні становило 0,645%, порівняно з 2019 р. імпорт товарів зменшився на 13,3 млрд доларів (у 2019 р. в Китай було завезено товарів на суму 2,06 трлн дол. США).

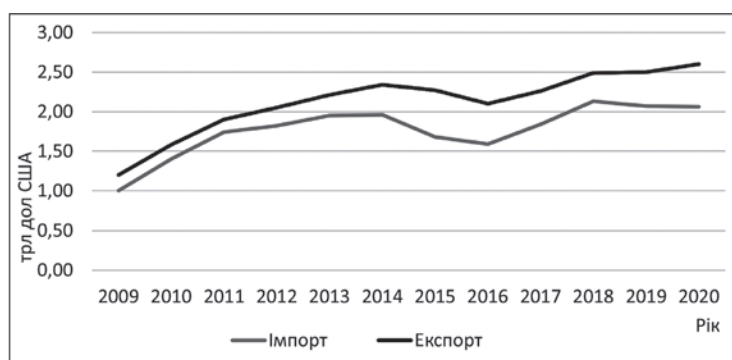

Рис. 1. Динаміка показників китайського імпорту та експорту в 2009–2020 рр., трлн дол. США

Джерело: побудовано за [https://trendeconomy.ru/]

Серед основних факторів прискореного розвитку зовнішньоторговельної діяльності Китаю можна виділити зростання внутрішнього ринку та зовнішню лібералізацію.

Що стосується України, то в нашій державі зберігається перевищення імпорту над експортом (рис. 2). А це говорить про те, що зовнішньоторговельна діяльність України потребує змін, що стосується і економіки держави в цілому. Економіка України побудована під впливом політичних та економічних чинників ЄСР, а саме товарною номенклатурою та зовнішньоторговельною діяльністю ЄСР. Так, промисловість сучасної України характеризують такі особливості: сировинний характер виробництва; експортна орієнтація виробництва і недостатнє врахування потенційних можливостей внутрішнього ринку; низька ємність внутрішнього ринку; сильна зношеність основних фондів; використання застарілих технологій виробництва; досить обмежений доступ до можливостей зовнішнього фінансування; значне перевищення частки капіталовкладень

у сировинні галузі з низькою доданою вартістю над часткою інвестицій у переробні галузі з високою доданою вартістю; відсутність фінансування інноваційних розробок, зокрема у сфері високотехнологічного виробництва [Trofymchuk 2017].

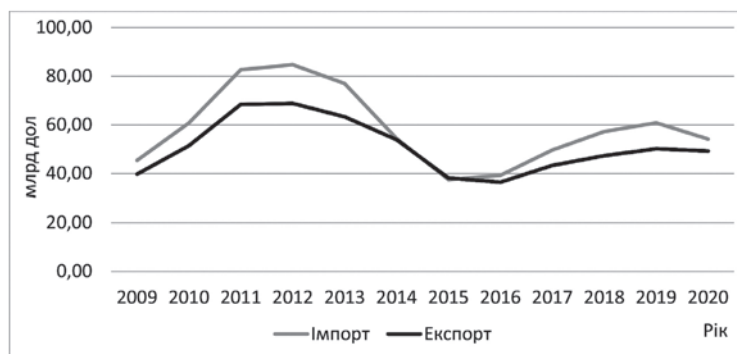

Рис. 2. Динаміка показників українського імпорту та експорту в 2009–2020 рр., млрд дол. США

Джерело: побудовано за [<http://www.ukrstat.gov.ua/>]

Але не лише імпорт та експорт характеризують зовнішньоторговельну діяльність, а й інші показники. Для проведення якісного дослідження розвитку зовнішньоторговельної діяльності досліджуваних держав пропонуємо застосовувати систему основних статистичних показників зовнішньоторговельної діяльності, яка наведена в табл. 1.

Таблиця 1

Система основних статистичних показників зовнішньоторговельної діяльності

Абсолютні та відносні показники	Визначення показника
Імпорт	товарний потік, що ввозиться на митну територію держави (I)
Експорт	товарний потік, що вивозиться за межі митної території держави (E)
Зовнішньоторговельний оборот	(ЗТО) – показник, який характеризує обсяг зовнішньої торгівлі товарами в державі за певний проміжок часу (місяць, квартал, рік): $ZTO = I + E$
Торговельний баланс	ТБ – різниця між вартістю експорту товарів і послуг та вартістю імпорту товарів і послуг: $TB = E - I$
Коефіцієнт випередження	$K_{вип}$ – показник інтенсивності зміни одного динамічного ряду порівняно з іншим за ті самі проміжки часу: $K_{вип} = K_1 / K_2$, де K_1 – один порівнюваний динамічний ряд; K_2 – інший порівнюваний динамічний ряд.
Коефіцієнт покриття	(K_p) – оцінює ступінь збалансованості зовнішньої торгівлі: $K_p = E / I * 100\%$

Джерело: авторська розробка

У табл. 2 наведено обраховані показники, запропоновані в табл. 1. Аналіз показників табл. 2 дає можливість зробити висновки, що зовнішньоторговельний оборот Китаю зростає протягом досліджуваного періоду. Основними чинниками, що впливають на зміну показників торговельного балансу, є зміна обсягів експорту та імпорту, що дає змогу розраховувати сальдо зовнішньої торгівлі та з його допомогою встановити напрями економічного розвитку держави, що досліджується. Торговельний баланс має додатне значення, причому перевага експорту над імпортом зростає. Із цього витікає, що Китай експортує більше товарів, ніж імпортує, що можна вважати сприятливим явищем для розвитку зовнішньоторговельної діяльності. Важливим показником для розуміння ситуації зовнішньоторговельної діяльності є коефіцієнт покриття імпорту експортом. З результатів проведених розрахунків витікає, що імпорту покривається експортом протягом усього досліджуваного періоду, а це є позитивним явищем. Обсяги експорту товару зростали нерівномірно відносно імпорту: обсяги експорту зростали інтенсивніше в усі роки, крім 2018 р., в якому обсяги імпорту мали інтенсивніше зростання.

Таблиця 2

Зовнішньоторговельна діяльність Китаю протягом 2009–2020 рр.

Показник	Рік				
	2009	2017	2018	2019	2020
Зовнішньоторговельний оборот, млрд дол. США	2 207,2	4 107,2	4 629,2	4 567,6	4 646,2
Темпи зростання/зниження, до попереднього періоду, %	–	186,1	112,7	98,7	101,7
Експорт, млрд дол. США	1 201,6	2 263,4	2 494,2	2 498,6	2 590,6
Темпи зростання/зниження, до попереднього періоду, %	–	188,4	110,2	100,2	103,7
Імпорт, млрд дол. США	1 005,6	1 843,8	2 135,0	2 069,0	2 055,6
Темпи зростання/зниження, до попереднього періоду, %	–	183,4	115,8	96,9	99,4
Торговельний баланс, млрд дол. США	196,0	419,6	359,2	429,6	535,0
Коефіцієнт випередження	–	0,97	0,95	0,97	0,95
Коефіцієнт покриття	119,5	122,8	116,8	120,8	126,0

Джерело: обраховано за [<https://trendeconomy.ru/>]

Показники зовнішньоторговельної діяльності, обраховані за методикою, що надано в табл. 1, наведено в табл. 3. Зовнішньоторговельний оборот України зростає протягом досліджуваного періоду, лише у 2020 р. відбулося зниження за рахунок зниження імпорту та незначного зниження експорту. Торговельний баланс має від'ємне значення за весь період дослідження, причому перевага імпорту над експортом зростає, виключенням став 2020 р. через значне скорочення імпорту. Перевищення імпорту над експортом є негативним явищем для розвитку зовнішньоторговельної діяльності. Проведені розрахунки говорять, що імпорту у жоден з років не покривається експортом, що є досить негативним явищем. Обсяги експорту товару зростали нерівномірно відносно імпорту: обсяги імпорту зростали інтенсивніше в усі роки.

Таблиця 3

Зовнішньоторговельна діяльність України протягом 2009–2020 рр.

Показник	Рік				
	2009	2017	2018	2019	2020
Зовнішньоторговельний оборот, млрд дол. США	85,1	92,9	104,5	110,9	103,3
Темпи зростання/зниження, до попереднього періоду, %	–	109,2	112,5	106,1	93,1
Експорт, млрд дол. США	39,7	43,3	47,3	50,1	49,2
Темпи зростання/зниження, до попереднього періоду, %	–	109,1	109,2	105,9	98,2
Імпорт, млрд дол. США	45,4	49,6	57,2	60,8	54,1
Темпи зростання/зниження, до попереднього періоду, %	–	109,3	115,3	106,3	89,0
Торговельний баланс, млрд дол. США	–5,7	–6,3	–9,9	–10,7	–4,9
Коефіцієнт випередження	–	1,0	1,0	1,0	0,9
Коефіцієнт покриття	87,4	87,3	82,7	82,4	90,9

Джерело: обраховано за [<http://www.ukrstat.gov.ua/>]

Важливою частиною дослідження є аналіз географічної структури зовнішньоторговельної діяльності. Показник характеризує ступінь розвитку зовнішньої торгівлі досліджуваної держави з іншими державами світу та залежність їхніх взаємовідносин.

Протягом досліджуваного періоду спостерігалось стрімке зростання обсягів експорту/імпорту Китаю до інших держав. Основними напрямками експорту товарів з Китаю у 2020 р. були такі держави: США (452 млрд дол. США), Гонконг (272 млрд дол. США), Японія (142 млрд дол. США), В'єтнам (113 млрд дол. США), Південна Корея (112 млрд дол. США), Німеччина (86 млрд дол. США), Нідерланди (79 млрд дол. США), Великобританія (72 млрд дол. США), Індія (66 млрд дол. США), інші країни Азії (60 млрд дол. США) (рис. 3 та 4).

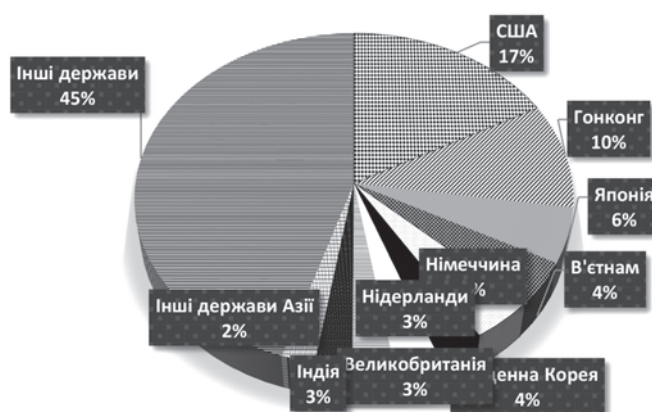

Рис. 3. Географічна структура експорту Китаю у 2020 р.

Джерело: побудовано за [<https://trendeconomy.ru/>]

Найбільшими торговельними партнерами по імпорту товарів у Китай у 2020 р. були такі держави: інші країни Азії (200 млрд дол. США), Японія (174 млрд дол. США), Південна Корея (172 млрд дол. США), США (135 млрд дол. США), Австралія (114 млрд дол. США), Німеччина (105 млрд дол. США), Бразилія (84 млрд дол. США), В'єтнам (78 млрд дол. США), Малайзія з часткою 3,63% (74 млрд дол. США).

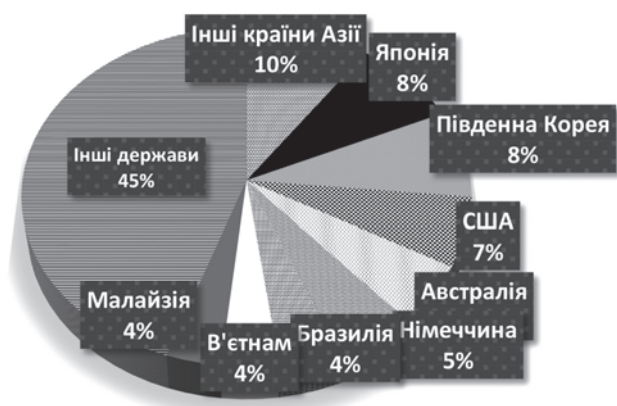

Рис. 4. Географічна структура імпорту Китаю у 2020 р.

Джерело: побудовано за [<https://trendeconomy.ru/>]

З позиції організації транзитних вантажопотоків Україна займає вигідне географічне розташування. У чорноморському й азовському басейнах, а також дельті Дунаю працюють 13 морських портів, сукупна потужність вантажооброблення яких сьогодні становить близько 230 млн тонн на рік. Україна має одну з найбільших в Європі залізничних мереж. Мережа залізнично-поромних переправ, поромних переправ і морських контейнерних ліній з'єднують Україну з Грузією, Туреччиною і Болгарією [Трофимчук 2017]. Географічна структура експорту України представлена на рис. 5. Основними напрямками експорту товарів з України у 2020 р. були такі держави: Китай (7,1 млрд дол. США), Польща (3,3 млрд дол. США), Російська Федерація (2,7 млрд дол. США), Туреччина (2,4 млрд дол. США), Німеччина (2,1 млрд дол. США), Індія (2,0 млрд дол. США), Італія (1,9 млрд дол. США), Нідерланди (1,8 млрд дол. США), Єгипет (1,6 млрд дол. США).

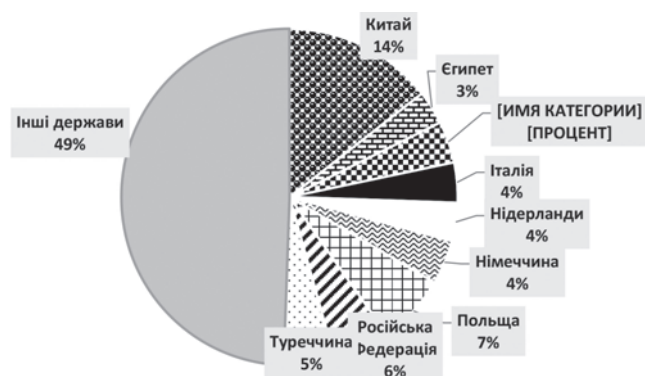

Рис. 5. Географічна структура експорту України у 2020 р.

Джерело: побудовано за [<http://www.ukrstat.gov.ua/>]

Щодо географічної структури імпорту України, то вона мала такий вигляд у 2020 р. (рис. 6). Найбільшими торговельними партнерами по імпорту товарів в Україну у 2020 р. були такі держави: Китай (8,3 млрд дол. США), Німеччина (5,3 млрд дол. США), Російська Федерація (4,5 млрд дол. США), Польща (4,1 млрд дол. США), США (3,0 млрд дол. США), Білорусь (2,9 млрд дол. США), Туреччина (2,4 млрд дол. США), Італія (2,1 млрд дол. США), Франція (1,5 млрд дол. США).

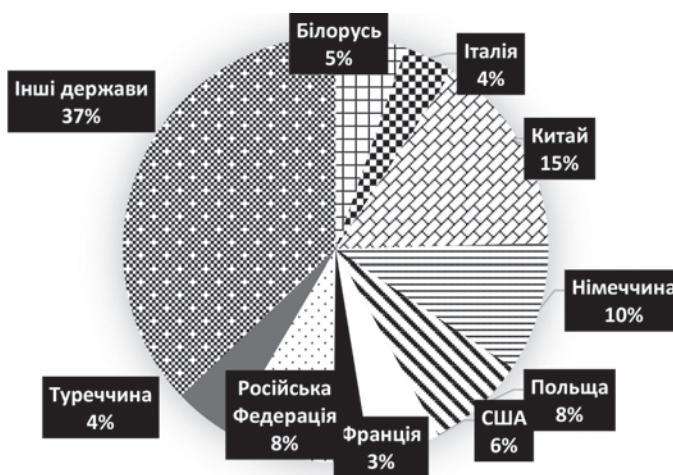

Рис. 6. Географічна структура імпорту України у 2020 р.

Джерело: побудовано за [<http://www.ukrstat.gov.ua/>]

Отже, в географічній структурі зовнішньої торгівлі України з державами світу у 2020 р. Китай зайняв перше місце як за експортом (7,1 млрд дол. США) так і за імпортом (8,3 млрд дол. США). Крім того, протягом досліджуваного періоду простежується тенденція до постійного зростання обсягу товарообороту між досліджуваними державами.

Щодо товарної структури експорту Китаю, то її наведено на рис. 7.

Рис. 7. Товарна структура експорту Китаю у 2020 р.

Джерело: побудовано за [<https://trendeconomy.ru/>]

У 2020 р. цей показник був представлений такими основними товарними групами: електричні машини й устаткування (698 млрд дол. США); реактори ядерні, котли, обладнання (450 млрд дол. США); меблі; матраци; освітлювальні прилади (109 млрд дол. США); пластмаса та вироби з неї (96 млрд дол. США); прилади та апарати (81 млрд дол. США); засоби наземного транспорту (76 млрд дол. США); інші готові текстильні вироби (75 млрд дол. США); іграшки, ігри та спортивний інвентар (71 млрд дол. США); вироби з чорних металів (71 млрд дол. США); одяг та додаткові речі до одягу (62 млрд дол. США).

Проаналізувавши товарну структуру експортної діяльності України, слід зазначити, що у 2020 р. до основних вивезених товарів слід віднести: продукти рослинного походження (9,4 млрд дол. США), недорогочінні метали та вироби з них (9,0 млрд дол. США), мінеральні продукти (5,3 млрд дол. США), жири та олії тваринного або рослинного походження (5,8 млрд дол. США), машини, обладнання та механізми (4,5 млрд дол. США), готові харчові продукти (3,4 млрд дол. США). Основа експорту України – сільськогосподарська продукція, яка має щорічну тенденцію до підвищення.

На заваді конкурентоспроможності українського експорту стоїть низка перешкод, основними з них є: тривала тенденція до зменшення попиту та цін на світових ринках товарів традиційного українського експорту; посилення міжнародної конкуренції на тлі зростання державної підтримки експорту в провідних державах світу; збереження тенденції дискримінації українських товарів на зовнішніх ринках, у тому числі негласні домовленості про витіснення або обмеження допуску України на перспективні ринки; підвищення вимог споживачів до якості продукції; недостатнє інвестування в новітні технології українських підприємств, що призводить до неможливості конкурувати на світових ринках; недостатність політики державної підтримки розвитку експорту; брак інформаційної, фінансової підтримки і супроводу експортерів [Трофимчук 2017].

Також для повнішого аналізу зовнішньоторговельної діяльності важливо дослідити товарну структуру імпорту. Структура імпорту до Китаю у 2020 р. була представлена такими основними товарними групами: електричні машини й устаткування (548 млрд дол. США); енергетичні матеріали (267 млрд дол. США); руди, шлак і зола (180 млрд дол. США); реактори ядерні, котли, обладнання (178 млрд дол. США); прилади й апарати (112 млрд дол. США); засоби наземного транспорту (73 млрд дол. США); пластмаса та вироби з неї (71 млрд дол. США); мідь і вироби з неї (48 млрд дол. США); органічні хімічні сполуки (45 млрд дол. США); насіння і плоди (44 млрд дол. США) (рис. 8).

Щодо товарів імпортової продукції, завезеної в Україну у 2020 р., важливо відмітити, що основними з них були: машини, обладнання та механізми (11,5 млрд дол.), мінеральні продукти (8,4 млрд дол. США), продукція хімічної і пов'язаних з нею галузей промисловості (7,3 млрд дол. США).

Для кількісного оцінювання порівняльних переваг використовується індекс порівняльних переваг (RCA), сутність якого полягає у визначенні рівня спеціалізації виробництва продукції, що характеризує її конкурентоспроможність на світовому ринку. Індекс RCA обчислюється для всіх товарних груп і відображає торговий потенціал кожної з них (для обчислення застосовується формула Б. Баласа). Результати обчислення індексу говорять про те, що в Китаї виробники мають порівняльні переваги у виробництві та експорті товарів таких

груп: взуття; головні убори; парасольки (RCA = 3,06); різні товари та вироби (RCA = 2,93); текстиль та вироби з текстилю (RCA = 2,52). Продукція українського виробництва володіє значною перевагою в аграрному секторі: жири та олії (RCA = 16,42); продукти рослинного походження (RCA = 7,59).

Рис. 8. Товарна структура імпорту Китаю у 2020 р.

Джерело: побудовано за [https://trendeconomy.ru/]

Ураховуючи вищевикладене, серед найважливіших завдань української державної політики у напрямі розвитку зовнішньоторговельної діяльності можна визначити: підтримку експортерів на державному рівні; гарантування прав власників валютних коштів та їх вільного (у межах закону) використання; проведення гнучкої імпоротної політики (тарифне регулювання, механізм обмеження імпорту, обсяги і перелік товарної номенклатури критичного імпорту, перелік імпортозамінювальної продукції); удосконалення систем державного регулювання зовнішньої торгівлі (правова база, узгоджена з міжнародними правилами і стандартами, обмежений протекціонізм, комплекс нормативних документів) [Trofymchuk 2017].

Підводячи підсумки проведеного дослідження, варто зазначити, що Китай є світовим лідером у сучасній міжнародній торгівлі і посідає перші місця у світі за основними торговельними показниками. Що стосується України, то за аналізований період спостерігається негативна тенденція розвитку зовнішньоторговельної діяльності нашої держави, обсяги експорту підвищуються повільніше, ніж імпорту, тому сальдо торговельного балансу має від'ємне значення протягом усього періоду дослідження. Товарна структура експорту характеризує Україну як сільськогосподарську країну з низьким рівнем виробництва високотехнологічної продукції та щорічним підвищенням імпортованих товарів. Суттєву роль у зовнішній торгівлі України відіграють держави-імпортери, від яких наша держава є залежною.

Якщо порівнювати зовнішньоторговельну діяльність України і Китаю, то варто зазначити, що вони є непорівнюваними, зважаючи на розміри китайської економіки та темпи її зростання. Пряма конкуренція України та Китаю є неможливою. Тому для збереження обсягів експорту Україні хоча б на тому ж рівні необхідно провести оптимізацію товарів, які в майбутньому можуть

експортуватись, та не допускати їх тотожності з китайськими. Крім того, є нагальна потреба у скороченні експорту сировини та підвищенні продажу готової продукції. Також важливим кроком є скорочення імпортозалежності України від інших держав загалом та Китаю зокрема.

Щодо перспектив розвитку стратегічного рівня взаємодії між Китаєм та Україною, то варто зазначити, що серед напрямів, які мають надзвичайні можливості для співпраці, можна виділити: сільське господарство (крупний рогатий скот та соя – вирощування та постачання); проекти, направлені на повторне перероблення сировини; розвиток інфраструктури (залізничні перевезення, електроавтобуси, «смартсіті» та проекти, пов'язані з цією ініціативою, порти й аеропорти та їхня інфраструктура).

ЛІТЕРАТУРА

Глуценко Я.І., Сторчак В.М. Аналіз зовнішньоторговельних відносин України і Китайської Народної Республіки. *Економіка і суспільство*. 2018. № 16. С. 50–57.

Мікловда В.П., Король М.М., Мудренко К.П. Аналіз динаміки та структури зовнішньої торгівлі Китаю. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. № 11. С. 103–106.

Осташко Т.О., Олефір В.К. Перспективи вільної торгівлі з Китаєм: розвиток вітчизняного експорту і ризику імпортозалежності. *Економіка і прогнозування*. 2019. С. 128–155.

Осташко Т.М. Особливості торговельної політики Китаю і перспективи експорту України до КНР. *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. 2018. № 1. С. 31–43.

Трофимчук А.П. Зовнішньоторговельне співробітництво України з країнами східної Азії в умовах глобалізації : дис. ... канд. ек. наук : 08.00.02. Львів, 2017. 228 с.

Цзюнь Ч. Аналіз динаміки та перспектив зовнішньої торгівлі КНР. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2014. № 123 (частина I). С. 161–172.

Якубовський С.О., Родіонова Т.А., Бабінчук О.С. Торговельне протистояння США та Китаю: причини та наслідки. *Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна*. 2020. № 11. С. 35–44.

REFERENCES

Hlushchenko Ya. I., Storchak V. M. (2018), “Analiz zovnishn’otorhovel’nykh vidnosyn Ukrainy i Kytays’koyi Narodnoyi Respubliky”, *Ekonomika i suspil'stvo*. № 16. S. 50–57.

Miklovda V.P., Korol' M.M., Mudrenok K.P. (2017), “Analiz dynamiky ta struktury zovnishn'oyi torhivli Kytayu”, *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu*. № 11. S. 103–106.

Ostashko T.O., Olefir V.K. (2019), “Perspektyvy vil'noyi torhivli z Kytayem: rozvytok vitchyznyanoho eksportu i ryzyky importozalezhnosti”, *Ekonomika i prohnozuvannya*. S. 128–155.

Ostashko T.M. (2018), “Osoblyvosti torhovel'noyi polityky Kytayu i perspektyvy eksportu Ukrainy do KNR”, *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. № 1. S. 31–43.

Trofymchuk A.P. (2017), “Zovnishn’otorhovel’ne spivrobitnytstvo Ukrayiny z krayinamy skhidnoyi Azii v umovakh hlobalizatsiyi” : dys. ... kand. ek. nauk : 08.00.02. L’viv. 228 s.

Tszyun’ Ch. (2014), “Analiz dynamiky ta perspektyv zovnishn’oyi torhivli KNR”, *Aktual’ni problemy mizhnarodnykh vidnosyn.* № 123 (chastyna I). S. 161–172.

Yakubovs’kyy S.O., Rodionova T.A., Babinchuk O.S. (2020), “Torhovel’ne protystoyannya SShA ta Kytayu: prychny ta naslidky”, *Visnyk KhNU imeni V. N. Karazina.* № 11. S. 35–44.

Стаття надійшла до редакції 07.05.2021